

N:o 37.

Ank. till Riksd. kansli den 21 mars 1905, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående internering af alkoholister.

Lagutskottet har till behandling fått emottaga en inom Andra Kammaren af herrar *J. G. Pettersson* i Södertälje, *E. Beckman* och *C. Wallis* väckt motion, n:o 155, af följande innehåll:

»I en vid 1903 års riksdag väckt motion (n:o 83) föreslogo undertecknade — med instämmande af 31 ledamöter af Andra Kammaren — att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville efter verkställd utredning för Riksdagen framlägga förslag till lag i syfte att, under iakttagande af erforderliga försiktighetsmått mot missbruk, möjliggöra internering af alkoholister äfven mot deras vilja i för dem afsedda kuranstalter.

Lagutskottet, till hvars behandling motionen hänvisades, fann dess syfte behjärtansvärdt och erkände frågans stora vikt; men med hänsyn till de många olikartade omständigheter, som beträffande densamma vore att taga under öfvervägande, förklarade utskottet sig ej kunna gå längre än till att förorda en skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, *huruvida och i hvad mån* föreskrifter måtte kunna meddelas i fråga om internering af alkoholister äfven mot deras vilja i för dem afsedda kuranstalter samt, *ifall utredningen därtill gäfve anledning*, framlägga förslag till lagstiftning i ämnet.

Lagutskottets hemställan bifölls af Andra Kammaren utan votering, men afslogs af Första Kammaren med 64 röster mot 19, hvarigenom frå-

gan således för den riksdagen förfallit. Då vi emellertid fortfarande äro af den öfvertygelsen, att denna viktiga fråga kan och bör lösas i den af oss antydda riktningen, tillåta vi oss ännu en gång påkalla Riksdagens pröfning af ifrågavarande angelägenhet.

Därvid åberopa vi till en början den af oss i motionen n:o 83 vid 1903 års riksdag förebragta utredning af frågans principiella innebörd äfvensom den däri lämnade redogörelsen för dess föregående riksdagsbehandling, så ock för de svenska alkoholistanstalterna samt främmande staters lagstiftningsarbete på detta område.

Vidare tillåta vi oss att till bemötande af de framställda invändningarna mot förslaget anföra följande:

Det har sagts, att begreppet alkoholist skulle vara sväfvande och att vi i vår motion vid 1903 års riksdag underlätit att gifva en definition af samma begrepp. Härtill svaras, att af vår berörda motion torde framgå, att vi med alkoholist förstå en sådan person, hos hvilken begäret efter starka drycker antagit en sjuklig karaktär samt gått så långt, att vederbörande till följd af sin dryckenskap ej längre kan sörja för sig själf eller är en fara för sin omgivning. På samma gång äro vi dock skyldiga att medgifva, att bland specialisterna på detta område olika meningar så till vida äro rådande, att en del af dem fatta begreppet alkoholist vidare än vi gjort. Berörda omständighet torde dock fullständigt sakna betydelse vid det förhållande, *att alla sakkunniga äro ense därom att de, som i den mening vi angifvit kunna betraktas som alkoholister, äro oundgängligen i behof af anstaltsvård.*

Vidare har såsom skäl för afslag åberopats, att förevarande sak ej föregåtts af erforderlig utredning, och särskildt har man invändt, att det icke skulle vara utredt, att den vård, som i vår motion föreslagits, »den tvungna vården», är den lämpliga eller den lämpligaste. I anledning häraf erinras, att alla äro ense därom, att den frivilliga anstaltsbehandlingen är att föredraga framför den tvungna. Men då det, såsom vi påvisat, ofta inträffar, att personer, angripna af ifrågavarande sjukdom, ej själfva inse sin olycka och af sådan orsak vägra att underkasta sig någon som helst behandling därför, börjar man också alltmer bli ense därom, att samhället i sitt eget intresse bör för sådana fall tillgripa tvångsinternering, dock under iakttagande af erforderliga försiktighetsmåt för undvikande af misstag. Mot talet om att frågan ej ännu skulle ha kommit i det skick, att Riksdagen däri kan fatta ett beslut, tillåta vi oss för öfrigt åberopa hvad en ledamot af Första Kammaren yttrade under 1903 års debatt i ämnet:

»Saken är icke mogen, heter det, saken är icke mogen ännu. Ja,

fråga dem, som stå närmast drinkarne, fråga deras hustrur och deras familjer, om de icke ännu anse den vara mogen».

Dock äro vi gärna villiga att medgifva, att frågan endast kan vinna på att den erhåller ytterligare utredning utöfver den, som vi i vår föregående motion lämnat, och därför hafva vi intet emot att Riksdagens framställning i ämnet erhåller den försiktiga formulering, som lagutskottet föreslog i sitt utlåtande vid 1903 års riksdag och som då antogs af Andra Kammaren.

Mot förslaget har äfven åberopats, att en dylik lagstiftning skulle leda till betänkliga konsekvenser i ekonomiskt afseende, i det att för lagstiftningens effektivitet skulle erfordras upprättandet af ett stort antal alkoholanstalter. Detta torde så till vida vara riktigt, att en lagstiftning i antydd riktning med nödvändighet förutsätter, att för ändamålet finnas lämpliga anstalter till erforderligt antal, upprättade antingen af staten eller af kommuner och enskilda, i senare fallet eventuellt tillgodosedda med statsbidrag. Men en sådan utredning, som nu ifrågasättes, skulle naturligtvis bringa full klarhet äfven öfver denna sida af frågan; däraf skulle framgå, huruvida »de ekonomiska konsekvenserna» af en alkoholistlagstiftning verkligen kunna anses så allvarsamma, att man därigenom bör låta afskräcka sig från en eljest önskvärd lagstiftning i ämnet. Skulle så blifva fallet, står det ju Riksdagen fritt att efter utredningens erhållande låta frågan falla.

I alla händelser kan en begäran om utredning, »huruvida och i hvad mån» föreskrifter om tvångsinternering af alkoholister må kunna meddelas, ej innefatta en förbindelse att gå i författning om upprättande af anstalter.

Slutligen har man såsom ett hufvudskäl mot förslaget framhållit tvångsinterneringens vådliga följder för den personliga friheten. Häremot torde det vara tillräckligt att erinra därom, att staten har en allmänt erkänd rätt att skydda sig och sina medlemmar mot kränkningar genom att straffa brottslingar och internera dårar.

De grunder, på hvilka denna statens rätt hvilar, utgöra enligt vår mening äfven ett fullt tillräckligt stöd för statens befogenhet att internera alkoholister, hvilka numera betraktas såsom i visst afseende sinnessjuka.

Då för öfrigt folk, så ytterst ömtåliga om den personliga friheten som nordamerikaner och engelsmän, icke dragit i betänkande att stifta långt gående interneringslagar, torde häri ligga ett bevis för att sådana lagar icke sätta den verkliga friheten i fara.

På grund af hvad vi nu anfört, tillåta vi oss vördsamt föreslå, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t

ville låta verkställa utredning, huruvida och i hvad mån föreskrifter må kunna meddelas i fråga om internering af alkoholister äfven mot deras vilja i för dem afsedda kuranstalter samt, ifall utredningen därtill gifver anledning, för Riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i ämnet.»

I motionen hafva trettiosju ledamöter af Andra Kammaren instämt.

Änjo hafva samma motionärer som år 1903 dragit spörsmålet om s. k. alkoholisters tvångsvis skeende internering å för dem afsedda vårdanstalter under Riksdagens pröfning, och det instämmande från ledamöter af Andra Kammaren, de erhållit, visar, att deras önskemål omfattas med stort intresse. Så var ock fallet vid 1903 års riksdag, då Andra Kammaren efter lagutskottets hemställan utan votering anslöt sig till en skrivelse till Kungl. Maj:t af det innehåll, motionärerna nu åter föreslagit. Första Kammaren var emellertid ej då benägen för någon åtgärd i ifrågasatt syfte, ehuru det ej heller inom denna kammare saknades sympatier för förslaget.

Att här föreligger en fråga af stor betydelse för vårt land, torde icke kunna förnekas. Den utgör ett led i sträfvandet för att hämma det menliga inflytandet af rusdryckerna. Detta sträfvande framträder i väsentligen två olika faser, dels i försöken att nedbringa eller helt afskaffa konsumtionen af spritdrycker, dels i bemödandet att så vidt möjligt lindra de skadliga verkningar, ett omåttligt förtärande af dessa drycker medfört. I båda hänseendena har det ock vunnit statsmakternas understöd. Så ställde 1889 års Riksdag till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp af 25,000 kronor att på sätt Kungl. Maj:t pröfvade lämpligt användas för nykterhetens främjande, och ett par af de privata alkoholiskuranstalter, som för närvarande finnas i vårt land, hafva erhållit årliga statsanslag. Sistnämnda anstalter, af hvilka den äldsta, Sans Souci vid Uppsala, öppnad år 1891, numera kan uppvisa synnerligen aktningvärda resultat, hafva emellertid icke blifvit i tillfälle att verka allt godt de kunnat, ty de hafva varit alltför litet besökta. Motionärerna upplyste sålunda redan år 1903, att ett af dessa hem, Toranäs alkoholisthem, redan måst stängas af brist på patienter och att ett annat, Dalarnes alkoholisthem, ännu 10 månader efter sitt öppnande ej fått motaga en enda patient. Spörjer man efter anledningen till detta förhållande, visar erfarenheten, att de personer, för hvilka dylika vårdanstalter äro afsedda, hafva en bestämd motvilja emot desamma och icke ofta af egen vilja kunna förmås att låta sig därstädes intagas. När rusdryckernas men-

liga inflytande på en person nått det stadium, att han med numera veder- tagen benämning kan kallas alkoholist, är denna person närmast att lik- ställa med en sinnessjuk eller psykiskt ofri, och det enda medel, som för hans botande visat sig effektivt, har enligt sakkunniges sänmanstämmande uttalanden varit en systematisk vård å en för ändamålet särskild inrättad anstalt, hvartill hospitalen icke ägna sig. Genom en sådan vård lära emellertid ungefär en tredjedel af de intagne hafva blifvit fullt botade och ungefär en tredjedel betydligt förbättrade, hvaremot de återstående ej kunnat botas. Det starka intresse, samhället måste äga af att sålunda få sina medlemmar återbördade såsom friska eller åtminstone delvis dugliga, och de vådor, för hvilka alkoholisten kan utsätta ej blott samhället i sin helhet, utan äfven dess särskilda medlemmar, framför allt dem som tillhöra den egna familjen, hafva i åtskilliga främmande länder framkallat en lag- stiftning, i kraft af hvilken alkoholister tvångsvis kunna interneras å sär- skilda vårdanstalter. Utskottet tillåter sig i detta afseende återgifva hvad motionärerna därom vid 1903 års riksdag anförde. De yttrade:

»Sålunda finnas i ett flertal af *Nord-Amerikas Förenta Stater* lagar, som medgifva internering i kuranstalter af drinkare på begäran af veder- börande anhöriga, i vissa stater dock först efter särskild myndighets utslag. Tiden för interneringen får i regel icke öfverstiga ett år. I Connecticut kan drinkaren insättas i en asyl på egen eller sina släktingars begäran utan några rättsliga formaliteter. I Georgia kan den, som af domstol för- klarats vara »vane-drinkare», på begäran af sina närmaste anhöriga inter- neras i asyl. I staten New-York kunna vane-drinkare, som enligt skriftligt intyg af två läkare och två andra trovärdiga personer förlorat herraväldet öfver sig själfva och äro farliga, om de lämnas i frihet, af vederbörande förvaltande myndighet interneras i en drinkareasyl för viss tid, högst ett år. Andra af den nordamerikanska unionens stater tillämpa de beträffande sinnessjuka gällande lagbestämmelser på drinkare, endast med iakttagande af en något vaksammare kontroll från myndigheternas sida.

I *Canada* kan en vane-drinkare efter rannsaking inför domstol genom administrativ myndighets beslut interneras i ett alkoholisthem för en tid af högst ett år. Denna åtgärd kan vidtagas på begäran af en släkting eller en vän till drinkaren; och den, mot hvilken åtgärden ifrågasättes, är berättigad att, om han så önskar, få vittnen hörda för att styrka obe- höfligheten af den påyrkade interneringen.

I de australiska staterna *South Australia*, *New-Brunswick*, *Victoria*, *New-Zeeland* och *New-South-Wales* kunna drinkare på begäran af en släkting eller en vän och efter två läkares hörande af vederbörande administrativa myndighet interneras för viss tid af högst ett år.

I den schweiziska kantonen *S:t Gallen* kunna drinkare efter legitimerad läkares intyg genom beslut af vederbörande kommunalmyndighet insättas i asyl, där vistelsen i regel varar 9—18 månader, men vid återfall ännu längre. Kostnaden för asylvården bestrides, om den sjuke saknar tillgångar, af vederbörande kommun.

Äfven i andra schweiziska kantoner hafva under de senaste åren framlagts förslag till lagar i samma riktning som nämnda lag i *S:t Gallen*. Ett af en särskild lagkommission utarbetadt förslag till strafflag för hela Schweiz innehåller följande bestämmelser:

»Om en vane-drinkare dömes till fängelse för en tid af högst ett år, kan domstolen efter läkares hörande låta intaga honom i en kuranstalt för drinkare, sedan han aftjänat straffet. Domstolen bestämmer tillika, att han skall lösgifvas ur anstalten, så snart han blifvit botad; efter två års vistelse å anstalten skall han i alla händelser lösgifvas. Likaså kan en vane-drinkare, som på grund af otillräknelighet blifvit frikänd, af domstolen interneras i en drinkareanstalt.»

I *England* kunde enligt äldre lagstiftning drinkare endast på egen begäran insättas på kuranstalt, och den, som anmält sig till inträde å en sådan, ägde själf bestämma, huru länge hans vistelse där skulle räcka. Men om han en gång förbundit sig att stanna en viss tid och sedan ville afbryta kuren före samma tids förlopp, kunde han, om så erfordrades, med tvång kvarhållas. Då emellertid dessa lagbestämmelser visade sig föga ägnade att befordra en rationell alkoholistvård, blefvo de för ett par år sedan kompletterade med en ny lag, som medgaf vederbörande administrativa myndigheter att i asyl internera sådana drinkare, som under loppet af tolf månader blifvit minst fyra gånger straffade för fylleri och förargelseväckande beteende.

I *Tyskland* gäller sedan den 1 januari 1900 en lag, som stadgar, att den, som till följd af dryckenskap icke förmår sköta sina angelägenheter eller utsätter sig eller sin familj för faran af nöd eller är farlig för andras säkerhet, kan förklaras omyndig. Då enligt ett annat lagrum de för förmynderskap öfver minderåriga gällande föreskrifter, äfven beträffande förmyndarens rätt och plikt att sörja för myndlingens person, skola tilllämpas i fråga om förmynderskap för personer, som blifvit förklarade omyndiga, anses i praxis förmyndare för en omyndig förklarad alkoholist berättigad att äfven mot dennes vilja insätta honom på en vårdanstalt. Verkan af denna bestämmelse försvagas emellertid i viss mån af ett annat stadgande af innehåll, att, om ansökning ingifvits om en persons omyndighetsförklarande på grund af dryckenskap, domstolen kan låta anstå

med omyndighetsförklaringen, om det finnes utsikt, att drinkaren skall bättra sig.

Kraftiga stämmor hafva på senaste tiden i Tyskland höjts för införandet af en lag, som möjliggör internering af alkoholister äfven utan föregående omyndighetsförklaring. Ej blott läkare, utan äfven jurister, bland hvilka märkes den framstående kriminalisten von Liszt, hafva förklarat en dylik lag nödvändig.

I *Österrike*, där man liksom i Nord-Amerikas Förenta Stater helt och hållet på statens bekostnad upprättat en större kuranstalt för alkoholister, har af regeringen ett lagförslag framlagts, enligt hvilket drinkare skulle kunna äfven mot sin vilja genom vederbörande administrativa myndighets beslut interneras i statsanstalten för en tid af högst två år.

Äfven i *Frankrike*, där man likaledes börjat uppföra statsasyler för alkoholister, har frågan om lagstiftning i syfte att reglera villkoren för inträdet i asylen och utträdet därur blifvit brännande; och från läkarehåll har med kraft betonats önskvärdheten att kunna internera alkoholister äfven mot deras vilja.

I *Belgien* har samma fråga framförts från intresserade läkarekretsar, men hittills mött ett segt motstånd från de lagstiftande myndigheternas sida.

I *Norge* har år 1900 antagits en lag mot lösdrifveri, tiggeri och dryckenskap, som bland annat stadgar, att den, som bringar sig själf i ett tillstånd af uppenbar berusning och sålunda anträffas å allmän plats, straffas med böter från och med 1 till och med 800 kronor samt, i händelse han tidigare under loppet af ett år varit sålunda straffad eller om han stör allmän fred och ordning, med böter eller fängelse. Är han därjämte hemfallen åt dryckenskap, kan allmänna åklagaren bemyndigas att inspärta honom i en tvångsarbetsinrättning *eller i godkänd kuranstalt*, dock icke utöfver 18 månader, såvida han ej förut varit inspärriad, i hvilket fall han kan kvarhållas ända till 3 år. Den, som till följd af dryckenskap uppehåller sig genom tiggeri eller faller fattigvården till last eller försummar sin försörjningsskyldighet, så att hans familj kommer i nöd, eller underlåter att erlægga ådömdt bidrag till familjs eller oäkta barns underhåll, straffas med fängelse, samt dömes, om han är hemfallen åt dryckenskap, till intagning i arbetshus *eller kuranstalt.*»

Betraktar man de medel, gällande lagstiftning i vårt land ställer till förfogande för att reagera mot alkoholister, äro de icke synnerligen effektiva. Väl kan stadgandet i 19 kap. 4 § ärfdabalken öppna möjlighet att få en notorisk alkoholist omyndig förklarad, men huruvida för hans lämpliga vård förmyndaren kan äga att tvångsvis låta intaga honom å en vårdanstalt,

därom torde meningarna vara delade. Stadgandena i fattigvårdsförordningen kunna föranleda därtill, att den, som tredskas att underhålla sin familj, så att denna kommer fattigvården till last, kan å tvångsarbetsanstalt intagas, och slutligen utsättas ju fyllerister för statens straff. Samtliga dessa medel äro dock otillräckliga eller ändamålslösa i här förevarande fall. Mot omyndighetsförklaring såsom medel kan invändas, att den ofta kommer för sent, och att, äfven om förmyndaren ansåges berättigad att mot hans vilja insätta den omyndig förklarade alkoholisten å en vårdanstalt, han dock sannolikt skulle tveka länge, innan han vidtog en så genomgripande åtgärd. Otillräckligheten af denna utväg har ock allmänt i Tyskland erkänts. Tvångsarbete är enligt vunnen erfarenhet icke möjligt att använda å alkoholisten, om man önskar att få honom botad, och statens straffande verksamhet mot honom torde svårligen af någon kunna förordas. Straffet förfelar här sitt ändamål och är mera ägnadt att försämra än förbättra, då hvarje fylleriförseelse af alkoholisten blott är ett uttryck för det sjukliga och psykiskt ofria tillstånd, hvori han befinner sig.

Då antalet alkoholister i vårt land måste vara synnerligen afsevärdt och då det från samhällets samt drinkarnes och deras familjers synpunkt ligger stor vikt därpå, att de, om så behöfves, äfven mot sin vilja underkastas sådan behandling, som kan leda till deras botande eller förbättrande, är det enligt utskottets mening värdt att allvarsamt öfverväga, huruvida icke gällande stadganden borde kompletteras med sådana, som möjliggjorde det enda medel, hvilket här visat sig verksamt, nämligen en tvångsvis skeende internering af alkoholisterna å för dem afsedda vårdanstalter. Den principiella frågan härvid är, huru långt statens rätt att ingripa på privatlivets område bör utsträckas. Enligt utskottets mening möter det i regel afsevärda betänkligheter att låta staten, då ett brott mot dess lagar icke föreligger, tvångsvis ingripa på det etiska eller sedliga området. Från denna synpunkt borde en tvångsinternering vara utesluten i det fall, att den person, som skulle blifva föremål för densamma, på intet sätt förgått sig mot den offentliga rättsordningen. Däremot torde det från samma synpunkt icke vara något att erinra mot att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad som stadgats i den norska rätten, använda tvångsinternering mot vane-drinkare, som upprepade gånger varit straffade för fylleri, men ej låtit sig därpå rätta. Med afseende å dessa personer är en tillämpning af straffbestämmelser i allmänhet utan nytta. Andra åtgärder måste användas, och såsom ersättning för eller tillägg till straffet lämpar sig i sådant fall tvångsinternering på viss tid, hvilken åtgärd bättre än straffet är ägnad att förbättra den brottslige och att skydda staten mot ytterligare rättskränkningar från vane-drinkarens sida.

Det kan emellertid tänkas, att lagbestämmelser, som till nu angifna fall inskränkte en tvångsinternering af alkoholister, icke skulle blifva fullt effektiva. Utan att göra sig skyldig till brott mot samhället, kan alkoholisten vara af sådan våda för sin familj och släkt, att hans internering blir nödvändig. Här behöfver utskottet endast framhålla faran för den ärftliga belastning, hvilken alkoholisten meddelar de barn, som af honom i hans sjukliga tillstånd aflas. Det må ock här påpekas, hurusom stadgande om inskränkning i den personliga handlingsfriheten af dylikt skäl redan förefinnes i vår rätt. Enligt kungl. brefvet den 25 november 1757 är det förbjudet för den, som är behäftad med s. k. epilepsia idiopatica, att ingå äktenskap.

Att öfver hufvud utreda alla de synpunkter, från hvilka det af den allmänna säkerhetens eller det sociala lifvets kraf påfordras en tvångsinternering af alkoholister, är icke här möjligt, men torde för spörsmålets lösning vara af värde.

Förutom de garantier i den personliga frihetens intresse, som alltid skola visa sig nödvändiga, kommer det enligt utskottets förmenande väsentligen an på det sätt, hvarpå intagandet å eventuella anstalter regleras. Utskottet vill ej bestämdt uttala sig för det ena eller andra sättet, såsom hörande företrädesvis ifrågakomma, men det synes utskottet, som om missbruk härutinnan skulle förebyggas, om det stadgades, att allenast domstol ägde besluta om internering, och detta endast efter en noggrann, på sakkunniges utlåtanden fotad undersökning angående åtgärdens lämplighet.

Ett väsentligt villkor, för att det här föreslagna systemet skall verka effektivt, ligger i beskaffenheten af de anstalter, som därför behöfva upp-rättas. Och äfven härutinnan torde en blifvande utredning, om en sådan kommer till stånd, angifva det lämpligaste sättet. Det synes vidare utskottet, som om land och stad icke behöfde åtskiljas vid den indelning i distrikt, hvori riket för detta ändamål borde fördelas. En lämplig indelning torde möjligen kunna anses föreligga i den, som gäller med afseende å döfstumundervisningen. Huru kostnaderna för dessa anstalter och för vården af därstädes intagne skola bestridas och fördelas, är icke utskottets sak att närmare utreda. Att utgifter därmed för det allmänna torde bli förenade, är oundvikligt, men å ena sidan erbjuda brännvinsmedlen en för ifrågavarande ändamål nära till hands liggande källa; å andra sidan är det otvifvelaktigt, att genom de resultat, man med dessa anstalter skall vinna, kostnaderna för fattigvården i hög grad skola minskas. Utskottet har inhämtat, hurusom i Stockholm vid verkställd undersökning år 1900 af 1,564 fall, där familjeunderstöd från fattigvården lämnades, i 800

dryckenskap rådde i familjerna, och år 1901 voro motsvarande siffror 1,392 och 756. Med detta för ögonen och med den vunna erfarenheten därom, att alkoholisternas rationella behandling å särskilda vårdanstalter enligt hvad ofvan anförts har till resultat, att omkring en tredjedel af de vårdade därifrån utgå fullt botade och ungefär en tredjedel förbättrade, inses lätt, att samhällets vinst äfven i detta afseende ej är att förakta.

Med stöd af det sålunda anförda får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med bifall till förevarande motion, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, huruvida och i hvad mån föreskrifter må kunna meddelas i fråga om internering af alkoholister äfven mot deras vilja i för dem afsedda kuranstalter samt, ifall utredningen därtill gifver anledning, för Riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i ämnet.

Stockholm den 21 mars 1905.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservation

af herrar *Trygger, G. Andersson, Ridderbjelke, Uppström, Redelius* och *Trana*.

Herrar *Hedenstierna, F. Andersson* och *Lindhagen* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
